

Gör experiment med minimilöner

Svenska Dagbladet den 22 november 2016

Sverige står inför utmaningen att integrera stora grupper nyanlända flyktingar på arbetsmarknaden. Detta kommer med säkerhet att kräva rejäla utbildningsinsatser. Flyktingarnas relativt låga utbildningsnivå kombinerat med deras relativt höga ålder vid tiden för invandring innebär att enbart utbildningsinsatser knappast löser integrationen. Även andra åtgärder är nödvändiga för att sänka trösklarna på arbetsmarknaden. Förslag på sådana åtgärder har inte sagnats. Några av de oftast förekommande är att sänka ingångslönerna samt att skapa nya typer av "enkla jobb" för lågutbildade flyktingar och andra nyinträdande på arbetsmarknaden.

Debatten om huruvida sänkta ingångslöner är ett effektivt sätt att öka sysselsättningen bland nyanlända har inte låtit vänta på sig. Vi menar dock att mycket av denna debatt hittills varit dåligt underbyggd och polariserad. Frågan om reducerade minimilöner kan tänkas öka sysselsättningen är komplex och vi vet mycket lite om i vilken utsträckning minskade minimilöner ökar sysselsättningen bland nyanlända i Sverige.

Från det existerande forskningsläget kan vi för det första konstatera att merparten av de studier av minimilönernas sysselsättningseffekter som faktiskt finns baseras på amerikanska data. Resultaten från dessa är blandade, men flera av de mest uppmärksammade visar att minimilönens nivå har obetydliga effekter på sysselsättningen. Det finns även ett stort antal studier som avser Storbritannien. Dessa indikerar mer entydigt att effekterna är små. Studierna kan knappast tas till intäkt för att sysselsättningseffekterna av en förändring av minimilönerna är lika obetydliga i Sverige då resultaten bara delvis är överförbara till svenska förhållanden.

USA och Sverige utgör två extrempunkter, med mycket låga respektive mycket höga minimilöner i förhållande till det allmänna löneläget. Den relativa minimilönen i USA är omkring 35 procent av medianlönen medan den är 60–70 procent av medianlönen i Sverige, beroende på avtalsområde. Även i Storbritannien är den relativa minimilönen låg. De svenska studierna på området är få och även i dessa finns skillnader i hur stora effekterna på sysselsättningen är. Man kan dock slå fast att de i större utsträckning finner negativa effekter på sysselsättningen än vad som är fallet i de amerikanska och brittiska analyserna.

För det andra kan vi konstatera att små effekter på total sysselsättning i många fall döljer att minimilönens nivå inverkar negativt på utsatta grupper på arbetsmarknaden. För Sveriges del finns flera exempel. En rapport från IFAU analyserade fem olika avtalsområden och fann att minimilönens nivå hade en liten effekt på det totala antalet avslutade anställningar, däremot drabbades personer med låga skolbetyg negativt av högre minimilön (Forslund med flera, 2014). En annan studie fann att högre minimilöner i detaljhandeln ledde till färre sysselsatta bland de lägst avlönade, medan sysselsättningen ökade bland högre avlönade (Skedinger, 2015). Om sysselsättningen bland de utsatta grupperna prioriteras finns det alltså anledning att fästa särskilt avseende vid dessa forskningsresultat.

För det tredje bygger den övervägande delen av forskningen på analyser av höjda minimilöner, medan betydligt mindre uppmärksamhet ägnats åt sänkta minimilöner. Detta beror på att sänkningar av den nominella minimilönen är mycket ovanliga. Effekterna är inte nödvändigtvis symmetriska – en höjning av minimilönen som visat sig minska syssel-sättningen innebär inte självklart att en sänkning skulle öka sysselsättningen i motsvarande utsträckning.

En viktig kunskapslucka utgörs även av det faktum att flertalet internationella studier och samt-liga svenska inte undersöker långsiktiga syssel-sättningseffekter av minimilöner, utan enbart kortsiktiga. Mycket talar dock för att sysselsättnings-effekterna är större på lång än på kort sikt då det tar tid för arbetsgivarna att anpassa sin användning av maskiner och utrustning till förändrade arbetskraftskostnader.

Således kan vi konstatera att det existerande forskningsläget inte utesluter att sänkta minimilöner har potential att öka sysselsättningen bland nyanlända flyktingar. Flera resultat indikerar att sänkta minimilöner skulle kunna ge utsatta grupper ökad sysselsättning. Men många debattörer drar alltför långtgående slutsatser från den knapphändiga forskningen om svenska förhållanden. Osäkerheten är stor, inte minst på grund av att få forskningsresultat avser sänkningar av minimilöner.

Ett konkret förslag på hur arbetsmarknadens parter – i samarbete med forskare – kan bidra till att förbättra kunskaperna om minimilönernas effekter på sysselsättningen är regelrätta experiment. Forskningen hittills har uteslutande byggts på så kallade observationsstudier. I dessa är det svårt att kontrollera för alla faktorer som samvarierar med minimilönen och som påverkar sysselsättningen vilket leder till osäkra slutsatser.

Genom att organisera experiment kan minimilönen höjas eller sänkas i vissa slumpmässigt valda företag eller regioner på ett sätt som eliminerar denna osäkerhet. Kunskapsläget om minimilönernas syssel-sättningseffekter skulle därmed förbättras. Samtidigt skulle vi kunna undvika dåligt underbyggda beslut som riskerar att bli kostsamma och inte förbättrar nyanländas integration på arbetsmarknaden.

Mats Hammarstedt, professor
Linnéuniversitetet i Växjö

Per Skedinger, adj. professor
Institutet för Näringslivsforskning, Linnéuniversitetet, vice ordförande i Arbetsmarknadsekonomiska rådet